

Moderne tijd

De volgende gebeurtenissen rondom de Duitse familie Krupp, eigenaar van staal- en wapenfabrieken, staan in willekeurige volgorde:

- 1 Alfred Krupp leverde tijdens de Frans-Duitse oorlog moderne kanonnen aan de Duitse troepen.
- 2 Alfred Krupp zette gevangenen uit Duitse concentratiekampen in als dwangarbeiders in zijn wapenfabrieken.
- 3 Friedrich Krupp wilde de beloning binnenhalen die Napoleon uitloofde aan diegene die smeltkroesstaal kon maken.
- 4 Gustav Krupp schond de voorschriften van het Verdrag van Versailles door de wapenproductie niet volledig stop te zetten.
- 5 Met het kanon 'Dikke Bertha', dat volgens sommigen vernoemd was naar Bertha Krupp, konden de Duitsers wel Franse forten neerhalen maar niet de Franse loopgraven vernietigen.
- 6 Na aanneming van de Vlootwet nam Friedrich Alfred Krupp een werf over voor de bouw van marineschepen.

- 2p **13** Zet deze gebeurtenissen in de juiste chronologische volgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

In 1862 nam de Nederlandse Tweede Kamer na jarenlange discussie een wet aan waarin de afschaffing van de slavernij in de plantagekolonie Suriname en op de Antillen werd geregeld. In de wet werd bepaald dat:

- de slaven direct werden vrijgelaten en
- de vrijgelaten slaven verplicht waren een arbeidscontract met plantage-eigenaren af te sluiten voor tien jaar.

Uit deze bepalingen kun je afleiden dat de wet een compromis was.

- 2p **14** Leg uit welk toekomstig probleem de Tweede Kamer met dit compromis wilde voorkomen.

In zijn boek *Het Kapitaal* (1867) noemde Karl Marx de wet Le Chapelier 'een staatsgreep van de rijke burgerij'.

- 2p **15** Leg uit welke redenering Karl Marx volgde door aan te geven:
- waarom juist de rijke burgerij van deze wet kon profiteren en
 - dat de uitspraak over de wet Le Chapelier aansloot bij zijn ideologie.

Gebruik bron 8.

Een interpretatie:

De tekenaar geeft twijfel weer of de invoering van het algemeen mannenkiesrecht bijdraagt aan de voortschrijdende democratisering.

- 3p **16** Licht deze interpretatie toe door:
- met een verwijzing naar de bron uit te leggen welke twijfel over de voortschrijdende democratisering de tekenaar weergeeft en
 - aan te geven dat deze twijfel past bij het ideologische standpunt van *De Notenkraak*.

In 1924 interviewde journalist George Viereck de voormalige Duitse keizer Wilhelm II. In dit interview noemde Wilhelm II het Dawesplan 'een tweede Versailles'.

Deze visie van Wilhelm II is eenzijdig.

3p 17 Toon dit aan door:

- aan te geven voor welk economisch gevolg van de invoering van het Dawesplan Wilhelm II met deze uitspraak waarschuwt en
- een economisch argument **tegen** deze afwijzing van het Dawesplan te geven en
- een politieke verklaring te geven voor het eenzijdige oordeel van Wilhelm II over de Weimarregering.

Gebruik bron 9.

Op 30 januari 1933 benoemt de Duitse president Paul von Hindenburg Adolf Hitler tot rijkskanselier.

4p 18 Leg uit, telkens met een andere verwijzing naar de bron, welke mening de maker weergeeft over:

- de politieke situatie in de Republiek van Weimar en
- de benoeming van Hitler als rijkskanselier.

Gebruik bron 10.

Een interpretatie:

Met het publiceren van dit artikel propageert de krant de vorming van de *Volksgemeinschaft*.

4p 19 Ondersteun deze interpretatie met twee argumenten, telkens met een andere verwijzing naar de bron.

Gebruik bron 11.

In 1950 krijgt de regering van de pas opgerichte DDR daadwerkelijk te maken met de bedreiging van de aardappelroest door de coloradokever.

2p 20 Beredeneer welke kritiek de regering van de DDR wil weerleggen met dit boek.

Een van de afspraken die werden gemaakt toen Indonesië onafhankelijk werd, was de oprichting van de Nederlands-Indonesische Unie. Dit was een nieuw politiek verband tussen Nederland, de Nederlandse overzeese gebieden en de voormalige koloniën. In 1956 zegde Indonesië de Nederlands-Indonesische Unie eenzijdig op.

2p 21 Leg uit dat deze opzegging van de Unie door Indonesië past bij een kenmerkend aspect uit de tweede helft van de twintigste eeuw.

Twee gegevens over het beëindigen van de Praagse Lente:

- 1 Brezjnev besloot, mede op advies van de DDR-leider Walter Ulbricht, om de Praagse Lente te beëindigen met een militaire inval.
- 2 Brezjnev besloot dat juist de Oost-Duitse troepen niet mochten deelnemen aan de militaire inval.

2p **22** Geef voor beide besluiten de overweging van Brezjnev weer.

In 1973 nam het Amerikaanse Congres (parlement) de *War Powers Act* aan. Door deze wet werd de president verplicht te overleggen met het Congres over het inzetten van Amerikaanse troepen.

De aanneming van de *War Powers Act* is mede veroorzaakt door:

- 1 het militaire verloop van de Vietnamoorlog na de Tonkin-resolutie.
- 2 een verandering in de publieke opinie in de Verenigde Staten.

4p **23** Leg voor beide oorzaken uit wat het Congres met de aanneming van de *War Powers Act* wilde voorkomen.

Gebruik bron 12.

Deze postzegel moet het beleid van Perestrojka bevorderen.

4p **24** Toon dit aan door:

- uit te leggen welke verandering in de communistische ideologie met de tekst op de postzegel wordt aangekondigd en
- aan te geven dat deze verandering het beleid van Perestrojka kan bevorderen en ten slotte
- aan te geven waardoor een postzegel een effectieve manier is om deze verandering te bewerkstelligen.

Gebruik bron 13.

Een conclusie:

Met deze bron kun je aantonen dat het ontstaan van sociaal-culturele veranderingen in de tweede helft van de twintigste eeuw een proces is.

2p **25** Leg deze conclusie uit door de sociaal-culturele verandering te noemen die naar voren komt in de bron en daarna aan te tonen dat je kunt spreken van een proces.

Moderne tijd

bron 8

Deze prent van Albert Hahn sr. met de titel 'De Katholieke Staatspartij op weg naar de stembus' verscheen 26 januari 1918 in het socialistische tijdschrift *De Notenkraker*, een paar weken na de officiële invoering van het algemeen mannenkiesrecht:

Het bijschrift luidt:

"Zo het beestje totaal gevaarloos? Kan het niet trappen, niet slaan, niet bijten en geen rare sprongen doen? Vooruit dan maar!"

Toelichting:

Op de ezel staat: de katholieke arbeider

bron 9

In de Amerikaanse krant *The New York Tribune* staat op 4 februari 1933 deze prent, met de titel 'een goede manier om erachter te komen':

Toelichting:

In het midden staat Hitler op een trapje, waarop 'kanselierschap' staat geschreven.

Rechts staat Von Hindenburg, die zegt: "Je zei dat je het kon berijden, bewijs het nu maar!"

Op het papier boven het paard staat: de Duitse regering.

bron 10

Op 4 maart 1934 verschijnt het volgende artikel in een regionale partijkrant van de NSDAP:

Aan de kaak gesteld!

Naam: Hilda G.

Adres: Schöne Aussicht ...

Ze zei zodat iedereen het kon horen dat ze ook in de toekomst bij de Jood Speyer inkopen zal doen, want "de Joden moeten toch ook aan de kost komen". Dat Duitse volksgenoten door dit standpunt naar de haaien gaan interesseert deze zonderlinge plaatsgenote blijkbaar niet. Juffrouw G. had tot eergisteren nog zitting en stemrecht in het bestuur van de lokale vakvereniging voor naaisters. Intussen is ze met spot en schande uit deze functie gezet. Jodenknechten kunnen in het nationaalsocialistische Duitsland geen leidinggevende rol spelen.

Toelichting:

In het krantenartikel wordt de volledige naam en het adres van Hilda G. gepubliceerd.

bron 11

Uit een boek gemaakt in opdracht van de Oost-Duitse regering in 1950:

Toen de eerste meldingen over het afwerpen van coloradokevers¹⁾ op gebieden van de Duitse Democratische Republiek door Amerikaanse vliegtuigen opdoken, konden zelfs mensen die overtuigd waren van de meedogenloosheid en gewetenloosheid van de Amerikaanse oorlogstokers, niet geloven dat dit werkelijk waar was. (...) Boeren en boerencoöperaties hebben inmiddels hun woede geuit over de laatste misdaden van de Amerikaanse gangsters in de lucht. Duitse en buitenlandse journalisten die een oriëntatiereis maakten door de Duitse Democratische Republiek, hadden op 18 juni 1950 in het dorp Schönfels bij Zwickau de gelegenheid een van de zwaarst getroffen gebieden te bezoeken. (...) De boeren verzekerden de journalisten dat de besmetting alleen veroorzaakt kon zijn door de Amerikaanse vliegtuigen die ze hadden gezien.

noot 1 Coloradokevers zijn insecten die grote schade toebrengen aan de aardappelteelt.

bron 12

In 1988 verschijnt deze postzegel in de Sovjet-Unie:

Vertaling van de tekst op de postzegel:

'Perestrojka is het vertrouwen op de levendige creativiteit van de massa.'

Toelichting:

Op de postzegel zijn sectoren afgebeeld waar volgens de regering van de Sovjet-Unie innovatie moet plaatsvinden.

bron 13

Chris van Esterik herinnert zich hoe hij in de jaren 1960 op het schoolfeest van zijn gymnasium in Tiel voor het eerst popmuziek draait met zijn eigen bandrecorder:

Ik gloeide van trots en geestdrift. (...) Ik kon op die avond het hele klassieke bolwerk bestoken met ritmes en klanken die niet uit het geleerde hoofd kwamen maar uit de onderbuik. Opeens, terwijl de muziek door beukte, werd de massa doodstil en hield op met dansen. Onaangekondigd stond daar in de deuropening de rector. Hij zei niets, stak zijn kin nog eens extra vooruit, zijn ogen schoten vuur. (...) Binnen de muren van zijn eigen klassieke rijk waren de laatste dagen van Rome aangebroken. De Vandalen hadden de eerste verdedigingslinie van het grondgebied al veroverd. Ik zette mijn bandrecorder uit. Overdonderd en gedwee pakten we ons boeltje op. Zonder een woord van discussie was het feest onmiddellijk afgelopen. Als een ware Romeinse veldheer had hij bij zijn eerste confrontatie met de jaren zestig een klinkende overwinning behaald.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.